

Deklaracija iz Brda, 6. oktobra 2021. godine

Mi, lideri Evropske unije (EU) i njezinih država članica, uz konsultacije sa liderima Zapadnog Balkana, i u prisustvu regionalnih i međunarodnih zainteresovanih strana, danas zaključujemo sljedeće:

1. EU ponovo potvrđuje svoju nedvosmislenu podršku evropskoj perspektivi Zapadnog Balkana i pozdravlja posvećenost partnera sa Zapadnog Balkana evropskoj perspektivi koja je u našem međusobnom strateškom interesu i ostaje naš podijeljeni strateški izbor. EU još jednom potvrđuje svoju predanost procesu **proširenja** i odlukama koje je donijela u vezi s tim procesom na osnovi kredibilnih reformi od strane partnera, pravednih i strogih uvjeta i načela vlastitih zasluga. Mi ćemo dodatno intenzivisati naš zajednički angažman kako bismo napredovali u političkoj, ekonomskoj i socijalnoj transformaciji regiona, istovremeno priznajući napredak koji je postigao Zapadni Balkan. Takođe naglašavamo važnost da EU može održati i produbiti vlastiti razvoj, osiguravajući svoj kapacitet za integraciju novih članica.
2. Partneri sa Zapadnog Balkana ponovo naglašavaju svoju posvećenost **evropskim vrijednostima i načelima**, kao i za sprovođenje neophodnih reformi u interesu svojih građana. EU pozdravlja činjenicu da su partneri sa Zapadnog Balkana ponovo istakli posvećenost **prvenstvu demokratije, temeljnim pravima i vrijednostima te vladavini prava**, kao i stalnim naporima u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, podršci dobrom upravljanju, ljudskim pravima, rodnoj jednakosti i pravima osoba koje pripadaju manjinama. Kredibilitet te posvećenosti ovisi o smislenom sprovođenju potrebnih reformi i o solidnim rezultatima na bazi jasne i dosljedne javne komunikacije. Osnaženo **civilno društvo** i **nezavisni i pluralistički mediji** su ključne komponente bilo kojeg demokratskog sistema i mi pozdravljamo i podržavamo ulogu koju oni igraju na Zapadnom Balkanu.

3. EU je uvjerljivo **najbliži partner** regiona, njegov **glavni investitor i vodeći donator**. Dosada nezabilježeni razmjor i raspon te podrške **mora biti potpuno prepoznat i prenesen** od strane partnera u njihovim **javnim debatama i komunikaciji**.
4. **Podrška EU** i dalje će biti vezana za konkretni napredak ka vladavini prava i socio-ekonomskim reformama, kao i za opredijeljenost od strane partnera za evropske vrijednosti, pravila i standarde.
5. EU potpuno podržava potvrđenu posvećenost partnera sa Zapadnog Balkana u pogledu inkluzivne **regionalne saradnje i jačanja dobrosusjedskih odnosa** uključujući i sa državama članicama EU. Sprovođenje bilateralnih sporazuma u dobroj vjeri i sa konkretnim rezultatima ostaje važno, uključujući Prespanski sporazum sa Grčkom i Sporazum o dobrosusjedskim odnosima sa Bugarskom. Potrebni su dodatni odlučni napor i za poticanje **pomirenja** i regionalne stabilnosti, kao za pronalaženje i sprovođenje definitivnih, inkluzivnih i obavezujućih rješenja za **bilateralne sporove i pitanja** partnera koja imaju korijenje u ostavštini prošlosti, kao i preostale slučajeve nestalih lica i pitanja ratnih zločina, u skladu sa međunarodnim pravom i utvrđenim načelima, uključujući i Sporazumom o pitanjima sukcesije.
6. U potpunost podržavamo napore **specijalnog predstavnika EU** za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana i od obje stranke očekujemo konkretan napredak ka punoj normalizaciji njihovih odnosa, što je od ključnog značaja za stabilnost i razvoj cijeloga regiona i da se osigura da mogu dalje nastaviti na svojim evropskim putovima.

COVID-19

7. **Kriza uzrokovana bolesti COVID-19** i dalje teško pogađa naša društva i ekonomije. Ta kriza ističe neophodnost i prednosti našeg **bliskog i efikasnog partnerstva**. EU je zajedno sa svojim državama članicama podržavala Zapadni Balkan tokom cijele pandemije, sa dosada nezapamćenih ukupno **3,3 milijarde** eura za zdravstvenu i socio-ekonomsku podršku regionu. Partneri sa Zapadnog Balkana su usko uključeni u inicijativama EU, naročito u Odboru za zdravstvenu sigurnost, sistemu ranog upozoravanja, zelenim trakama i Sporazumu o zajedničkoj javnoj nabavci medicinskih protivmjera. EU je spremna da još više poboljša pristup vakcinama, dijagnostičkim i terapijskim sredstvima i da osigura bolju **predvidljivost i otpornost** na buduće krize.
8. EU takođe prepoznaje **vrijednu podršku koju su partneri sa Zapadnog Balkana pružili** tokom pandemije jedni drugima i EU. To odražava solidarnost i uzajamnu podršku na kojima je EU izgrađena. Ta saradnja i koordinacija trebale bi da se nastave u budućnosti, uključujući tokom faze oporavka.
9. EU će nastaviti da odlučno podržava Zapadni Balkan, **naročito u pogledu opskrbe vakcinama**. EU i njezine države članice su kroz razne kanale dostavile **2,9 miliona** doza vakcina Zapadnom Balkanu, a dostaviti će ih još više. EU će podržati planove vakcinacije svih partnera da im pomogne da do kraja 2021. godine dođu do stopa vakcinacije koje su slične prosječnim stopama u EU.

Ekonomsko-investicioni plan za Zapadni Balkan

10. Nakon poziva lidera na Zagrebačkom samitu, EU je predstavila **Ekonomsko-investicioni plan (EIP)** i smjernice za sprovođenje **Zelene agende za Zapadni Balkan**. Plan predviđa **znatan investicioni paket za mobilizaciju skoro 30 milijardi eura** za region za narednih sedam godina, a sastoji se od 9 milijardi eura u obliku grantova i 20 milijardi eura u investicijama, zahvaljujući finansijskoj poluzi novog Garancijskog instrumenta za Zapadni Balkan. Da bi se ostvario maksimalni učinak EIP-a, partneri sa Zapadnog Balkana trebaju odlučno sprovesti ekonomske i socijalne reforme i ojačati vladavinu prava. Plan namjerava stimulirati dugoročni zeleni socio-ekonomski oporavak i konkurentnost regiona, podržati njegovu zelenu i digitalnu tranziciju te potaknuti održivo povezivanje, regionalnu integraciju i trgovinu, čime se jača saradnja i konvergencija sa EU, uključujući i sa klimatskim ciljevima EU.
11. Pozdravljamo nedavno usvajanje pravnog okvira za sprovođenje instrumenta **IPA¹ III** koji će i dalje biti ključni izvor finansijske pomoći za region, uključujući i za EIP. Komisija namjerava u okviru instrumenta IPA za 2021. predložiti paket investicija u iznosu od 600 miliona eura za sprovođenje ekonomsko-investicionog plana za Zapadni Balkan, koji podleže procedurama u skladu sa programskim okvirom instrumenta IPA III i sprovedbenim pravilima. Zajedno sa prijedlogom u iznosu od 500 miliona eura najavljenim u julu, time bi se do kraja 2021. godine osigurala ukupno **1,1 milijarda** eura za sprovedbu ekonomsko-investicionog plana.

¹Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA)

12. Uvažavajući posvećenost lidera Zapadnog Balkana potpunom sprovođenju **Zelene agende**, pozdravljamo dogovor o povezanom akcionom planu. U skladu sa Zelenim planom, Zelena agenda je ključni pokretač tranzicije ka **modernim, karbonski neutralnim ekonomijama** koje su **otporne na klimatske promjene i efikasno iskorištavaju resurse** za otključavanje potencijala kružne ekonomije, borbu protiv zagađenja i bolje upravljanje otpadom. Njezino uspješno sprovođenje zahtijevat će snažnu posvećenost od strane regiona. Jako je važno da se naponi fokusiraju na pravovremenu i efikasnu tranziciju od ugljena kroz upotrebu goriva iz obnovljivih izvora ili goriva sa smanjenim emisijama ugljika. Trebalo bi dati prioritet energetske sigurnosti, uključujući diversifikaciju izvora i putova. EU će nastaviti podržavati regiju u sprovedbi Zelene agende i razvoju politike određivanja cijene ugljenika s obzirom na mehanizam EU za prekogranično prilagođavanje emisija CO₂ (CBAM), uključujući i putem tehničke i finansijske pomoći.
13. EIP omogućuje novi elan za poboljšanje **povezanosti** u svim njezinim dimenzijama, kako unutar Zapadnog Balkana, tako i sa EU. EU će nastaviti da podržava inkluzivnu **regionalnu saradnju**. Potrebno je još odlučnih napora od strane lidera Zapadnog Balkana da bi **ispunili svoju obavezu u pogledu uspostavljanja zajedničkog regionalnog tržišta** kako je 2020. dogovoreno na samitu u okviru Berlinskog procesa u Sofiji. To će pomoći regionu u njegovom napretku na evropskom putu i ostvariti opipljive koristi za građane i preduzeća. Iskorištavanje potencijala inkluzivne regionalne ekonomske integracije od ključnog je značaja za poticanje socio-ekonomskog oporavka regiona i maksimiziranje koristi od investicija koje proizlaze iz EIP-a. Cijeli region treba pokazati jaku posvećenost da bi se brzo zaključili relevantni regionalni pregovori.
14. EU i Zapadni Balkan slažu se da pojačaju napore za **pospješivanje tržišne integracije Zapadnog Balkana sa jedinstvenim tržištem EU**. U tom pogledu EIP pruža solidnu bazu za operacionalizaciju tržišne integracije regiona unutar jedinstvenog tržišta EU, posebno u oblastima kao što su prekogranična plaćanja (SEPA), industrijska i potrošačka roba, e-trgovina i carina.

15. Održivi **transport je kamen temeljac ekonomske i socijalne integracije** EU i Zapadnog Balkana. Daljnji razvoj transportne povezanosti, unutar regiona i sa EU, prioritet je radi poboljšanja efikasnosti i sigurnosti transportnih usluga i postizanja ciljeva zelene i održive mobilnosti, naročito u pogledu **povezanosti željeznicom i unutrašnjim plovnim putevima**.

U kontekstu održive povezanosti, pozdravljamo nedavno potvrđene **akcione planove za Transportnu zajednicu** za željeznički i cestovni transport, sigurnost na cestama, olakšavanje transporta i vodeni transport.

16. Nastavljajući na uspješno sprovođenje regionalnog sporazuma o roamingu i na početak režima sa besplatnim roamingom na Zapadnom Balkanu od 1. jula 2021. godine pozdravljamo usvajanje plana o roamingu koji će stvoriti uslove i odrediti jasne ciljeve za smanjenje **cijena roaminga između EU i Zapadnog Balkana**.
17. Pozdravljamo koncept **zelenih traka između EU i Zapadnog Balkana** i podržavamo njegovu praktičnu primjenu na svim relevantnim granicama sa potpunim poštivanjem potrebne pravne tekovine i procedura EU.
18. Namjenska **Agenda za Zapadni Balkan za inovacije, istraživanje, obrazovanje, kulturu, mlade i sport** – „**Agenda inovacija za Zapadni Balkan**” – pokrenuta je danas. Ona će promovisati izvrsnost u nauci, kao i reformisati obrazovne sisteme u regionu, stvarati dodatne prilike za mlade i pomoći da se spriječi odliv mozgova. Veselimo se brzom sprovođenju njezinoga akcionog plana.

Politička i sigurnosna saradnja

19. Zajedništvo s EU je jasan znak strateške orijentacije naših partnera. Stoga ponovo naglašavamo naše očekivanje da će partneri, kao važan dio svojeg evropskog puta, dalje produbiti saradnju u oblasti **zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP)** i ostvariti konkretan i iodrživ napredak ka **potpunom usaglašavanju sa vanjskopolitičkim stajalištima EU**, uključujući sa stajalištima u međunarodnim forumima, i postupati u skladu s time. Pozdravljamo činjenicu da su se neki partneri već **potpuno usaglasili** sa svim odlukama i deklaracijama iz oblasti ZVSP i ohrabrujemo ih da i dalje nastave tako. EU je spremna dodatno ojačati **politički dijalog** o pitanjima koja se odnose na ZVSP.
20. EU i Zapadni Balkan dijele brojne **sigurnosne izazove** koji traže koordiniranu akciju. Slažemo se da pojačamo našu saradnju na temeljnim sigurnosnim pitanjima, uključujući na **operativnom nivou** nadograđujući na rad koji je sproveden na temelju Prioriteta programa samita u Sofiji. Naši partneri se obavezuju da će pokazati svoju posvećenost našoj zajedničkoj sigurnosti i da će nastaviti razvijati efikasne instrumente za saradnju unutar Zapadnog Balkana. Dokazali su svoju posvećenost zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici (ZSOP) kroz svoj doprinos misijama i operacijama EU i mi ćemo raditi zajedno na daljem razvoju njihovih sposobnosti i kapaciteta, posebno kroz Evropski instrument mirovne pomoći. EU će takođe pojačati svoj angažman u oblastima poput svemira i vojne mobilnosti da bi se olakšao pristup civilno-vojne pomoći regionu u slučaju pandemija i prirodnih katastrofa.
21. Ojačat ćemo saradnju na suzbijanju **dezinformacija** i drugih **hibridnih prijetnji**, naročito onih koje dolaze od aktera iz trećih zemalja koji žele ugroziti evropsku perspektivu regiona. EU i Zapadni Balkan ojačat će saradnju na **izgradnji otpornosti, poboljšanju naše kolektivne cyber sigurnosti i cyber diplomacije** te povećanju učinka naše **strateške komunikacije**.
22. Pohvaljujemo naše partnere na njihovim kontinuiranim naporima i konstruktivnoj **saradnji** u oblasti migracija, što je proizvelo jasne rezultate. **Upravljanje migracijama je zajednički izazov** sa kojim se EU i Zapadni Balkan moraju zajedno suočiti u bliskom partnerstvu.

23. Naša saradnja u suočavanju sa migracijskim izazovima je pokazala svoju vrijednost i nastaviti će se razvijati. EU je spremna nastaviti svoj angažman i **pojačati svoju podršku kroz prilagođen i sveobuhvatan pristup**. Trebalo bi se fokusirati na oblasti kao što su poboljšanje sistema azila, hvatanje u koštac sa krijumčarenjem migranata i ilegalnim migracijama, proces vraćanja, upravljanje granicama, razmjena informacija i kapaciteti za prihvata. Partneri bi isto tako trebali još više raditi da poboljšaju sisteme vraćanja, uključujući sklapanje sporazuma o ponovnom prihvatu sa ključnim zemljama porijekla. Produbit će se uzajamna saradnja u oblasti vraćanja čime se maksimizira upotreba postojećih okvira i raspoloživih kanala. Trebalo bi intenzivirati saradnju sa Frontexom, Evropskim uredom za podršku azilu i Europolom. Preostale sporazume o statusu s Frontexom trebalo bi sklopiti bez odlaganja.
24. S obzirom na **ozbiljnost situacije u Afganistanu** EU je spremna da tijesno sarađuje sa svim svojim partnerima, uključujući Zapadni Balkan, da bi se uhvatili u koštac sa mjenjajućim izazovima i prema potrebi koordinisali zajedničke odgovore.
25. **Terorizam, radikalizacija i organizovani kriminal** i dalje predstavljaju ozbiljne sigurnosne prijetnje za EU i cijeli region. Pozivamo da se dalje pojača saradnja u borbi protiv terorizma i u suzbijanju nasilnog ekstremizma uključujući sprečavanje finansiranja terorizma i radikalizacije. Ponovo ističemo značaj odlučne akcije u rješavanju teškog i organizovanog kriminala, naročito **trgovanja i krijumčarenja ljudima, pranja novca, uzgajanja i krijumčarenja droga**.
26. EU je potpuno posvećena sprečavanju nezakonite trgovine i trgovanja malokalibarskim i lakim naoružanjem i municijom te će nastaviti podržavati Zapadni Balkan u toj oblasti, uključujući u kontekstu posebnog plana za Zapadni Balkan za borbu protiv nezakonitog trgovanja vatrenim oružjem.
27. Da bismo dodatno promovisali naše zajedničke interese, izražavamo spremnost da **oživimo i pospješimo redoviti politički dijalog sa regionom**. U tom kontekstu, pozdravljamo održavanje **samita EU – Zapadni Balkan kao redovitih događaja**. Sa zadovoljstvom očekujemo naredni samit koji će se održati 2022. godine

28. EU i Zapadni Balkan trebaju raditi zajedno da bi se mogli suočiti sa zadacima koji će definisati našu generaciju Pozdravljamo inicijative Zapadnog Balkana da pridonese promišljanju o **budućnosti našeg kontinenta**. I dalje smo posvećeni tome da saslušamo sve Evropljane o pitanjima koja su nam svima važna – zaštiti građana i sloboda, razvoju snažne i dinamične ekonomske osnove, promovisanju zelene i digitalne tranzicije, vladavini prava, pravednoj i socijalnoj Evropi, jačanju otpornosti Evrope, kao i njezinoj vodećoj globalnoj ulozi.
29. Pozdravljamo činjenicu da se naši partneri sa Zapadnog Balkana usaglašavaju sa gore pomenutim tačkama.
-